

Translokala landsbygd

När bärplockarna kommer till Byn

”Det är kul med thailändarna, det skulle vara tråkigt både för dem och för Byn om de plötsligt slutade komma” (man, boende i Byn).

När thailändska bärplockare kommer till Byn skapas en dynamisk, translokala landsbygd. Nedskräpning och störning i älgjakten övervägs av de positiva effekter som bärplockningen har för bygden. Invånarna i Byn är måna om bärplockarna och delar med sig av sin kunskap om bären och var man hittar dem. I gengäld ökar möjligheterna till att behålla lokal samhällsservice året runt och sociala kontakter knyts som ger en känsla av Byn som globalt förankrad. De globala flöden av internationell arbetskraft som kommer till Sverige varje sommar i form av bärplockare är ett tydligt exempel på skapandet av en ”translokala landsbygd” (Hedberg och Carmo 2012). Såväl lokala som globala flöden och kontakter medverkar till att skapa en landsbygd som är dynamisk och sammanbunden med världen, snarare än statisk och i stagnation.

Att anlägga ett sådant perspektiv på bärplockning är kontroversiellt. Svensk bärindustris import av utländska bärplockare har blivit hett omdiskuterat i massmedia och på senare tid även inom viss forskning (Wingborg 2011; Woolfson *et al.* 2011). Argumentet går i korthet ut på att svenska bärföretag exploaterar arbetare från fat-

tigare länder, som får arbeta under svåra villkor, såsom långa arbetstider och till låga löner. Som alltid är emellertid bilden mer nyanserad. Forskningsprojektet *’Grapes of Wrath’? Mobilities, global value chains and social effects on rural labour markets within the berry industry* undersöker villkor och konsekvenser ur ett mikroperspektiv på landsbygden i Sverige och Thailand, som är det land de flesta asiatiska bärplockare kommer från. I projektet undersöks hur strukturella maktrelationer mellan olika aktörer i bärindustrin, såsom bärföretag och bärplockare, existerar parallellt med att lokala relationer påverkas på platser som ses som ”perifera” och ”fattiga” i både Sverige och Thailand. Genom att betrakta bärplockning som ett exempel på ”translokala landsbygd” kan vi se att nya relationer och dynamiker skapas på landsbygden, vars effekter kan vara både positiva och negativa.

Den här artikeln handlar om hur lokala relationer påverkas av säsongsarbetskraft i Sverige, och ytterst om hur thailändska bärplockare skapar ”translokala landsbygd” i en mindre by på den norrländska landsbygden. Utifrån ett relationellt rumspektiv studeras mötet mellan säsongsbetonad, transnationell mobilitet och lokal landsbygdsutveckling. Frågan om hur sociala relationer och interaktioner uppkommer och upplevs av invånare och lokala myndigheter behandlas, liksom även frå-

gan om hur bärplockarna påverkar den lokala utvecklingen samt vilken betydelse ojämna maktstrukturer har för denna. Ytterst berör artikeln hur vi kan förstå svensk landsbygdsutveckling utifrån globala ekonomiska processer som förbinder platser över världen med varandra. Det handlar även om Sveriges förhållande till Thailand, då bärplockningen går att se som en aspekt av de transnationella förbindelser som finns länderna emellan.

Artikeln är baserad på en kandidatuppsats som skrivits på Kulturgeografiska institutionen, Stockholms Universitet, inom ramen för det ovan nämnda forskningsprojektet (Fuentes- Monti 2012). Det empiriska materialet består av fallstudiebaserade samtal i den mindre ort på den norrländska landsbygden som här kallas Byn. Dels har kortare samtal genomförts med ett tjugotal personer boende i Byn, dels längre intervjuer med 11 personer, som utgör exempel på både markägare, jägare och fritidsplockare, samt lokalpolitiker och innehavare av den lokala matbutiken. I artikeln representerar Byn orter som befinner sig i glesbygd, och där internationella kontakter kan medföra omvandlande och dynamiska arbetsmarknader (se även Hedberg *et al.* 2012). Den regionala och demografiska situationen kan se annorlunda ut i mer centralt belägna orter. Vi vill även betona att den grupp bärplockare som studeras är sk ”reglerade bärplockare”, dvs utomeuropeiska bärplockare som har tillfälligt arbetstillstånd i Sverige. De ska ses som en separat grupp mot de ”oreglerade” bärplockare som kommer till Sverige från europeiska länder, som lyder under andra regelverk och där således lokala attityder gentemot dem kan skilja sig åt (Hedberg 2012).

Translokal landsbygd

Landsbygden har länge betraktats som statisk och stagnerande (Bell and Osti 2010). Isolerade platser, som är beroende av den närmsta större staden, drabbas av negativ befolkningsutveckling och tillbakagång. Den svenska landsbygden brukar ofta beskrivas i termer av hög utflyttning till landets största städer och en åldrande befolkning (Glesbygdsverket 2008). I de så kallade skogslänen bidrar såväl födelsenetto som omflyttning inom landet starkt till en negativ befolkningsutveckling, som endast åtföljs av en positiv befolkningstrend: in- och utvandringen. Rent demografiskt skapar således internationell migration en motvikt till den annars tillbakagående befolkningsstatistiken (Hedberg 2010). Byn representerar en sådan landsbygd, belägen i den norrländska glesbygden.

Internationell migration och andra globala flöden bidrar emellertid inte bara rent numerärt, utan även med kvalitativa aspekter till en förändring av landsbygden. Precis som i städer skapas också landsbygd av flöden och rörlighet mellan platser (Hedberg och Carmo 2012). Vi har kallat det här ”translokal landsbygd” (translocal ruralism) för att betona hur flöden och mobiliteter skapar landsbygden genom både globala och lokala länkar och kontakter, såsom exempelvis migration, företagskontakter eller kulturella grupper. Dessa flöden sammanbinder platser, som ibland ligger mycket nära varandra, men som ibland ligger på andra sidan jorden, och som påverkar skeendet på de sammanbundna platserna samtidigt. Vi är således inspirerade av Doreen Maseys (2005) syn på rummet som relationellt och skapat av flöden i

en ständigt pågående process, vilket gör att diversitet snarare än homogenitet präglar rummet. Liksom alla relationer som skapas mellan individer är de relationer som skapas mellan platser emellertid präglade av maktförhållanden (Massey 1993). Särskilda "maktgeometrier" skapas i rummet som skapar ojämn regional och global utveckling, där olika individer har olika möjligheter till mobilitet och kontroll.

Transnationell migration, där migranter flyttar inom en väv av sociala nätverk mellan länder, är ett exempel på hur platser skapas av globala flöden (Faist 2000; Levitt och Glick Schiller 2004). Inom detta perspektiv betonas att migranten skapar en bro till hemlandet, genom att ta med sig nätverk därifrån, samtidigt som influenser också återförs till hemlandet. Betoningen har dock snarare legat på städer än på landsbygd, vilket ger ett snedvidret perspektiv på rumslig påverkan av migration, eftersom både stad och land är delar av processen (Hedberg och Carmo 2012).

Svensk landsbygd och bärplockning som en del av ett transnationellt rum

Svensk landsbygd är idag alltmer präglad av internationell migration (Hedberg och Haandrikman 2011). En av de grupper som ökat mest under 2000-talet är thailändska kvinnor, som flyttar till svensk landsbygd för att gifta sig med svenska män (Webster och Haandrikman 2012). År 2008 flyttade nästan 2500 thailändare till Sverige, vilket var en ökning på det årliga inflödet med nästan 40 procent på fem år. 2010 var thailändare den tolfte största migrantgruppen i Sverige, och drygt 31000 thailändare

re bodde i Sverige, varav 78 procent var kvinnor (SCB 2012). Denna migrationsrörelse är en del av den transnationella kontaktväv som har bildats mellan Sverige och Thailand. En annan viktig del till att kontaktytor skapats mellan de båda länderna är svensk turism i Thailand, som är kopplad till både solsemestrar och sexturism.

Även rörligheten av thailändska bärplockare till Sverige hänger nära samman med denna transnationella mobilitet mellan Sverige och Thailand. Thailändska kvinnor boende i norra Sveriges skogsbygder såg på 1980-talet potentialen till extra inkomster i den svenska skogen och bjöd in sina släktingar från den thailändska landsbygden i Isan-regionen till att plocka bär. Kvinnorna började utveckla ett alltmer storskaligt nätverk för att erbjuda släktingar och andra bybor till att plocka bär. Detta system för "turistplockare", som var oregerat, har kritiserats för att innehålla särskilt stora falluckor för utnyttjande av bärplockare, inklusive dåliga boendeförhållanden och höga avgifter (Wingborg 2011).

I samband med en förändrad syn på det regelverk som kringgärdar bärplockning år 2005 ålades de utländska bärplockarna att betala svensk skatt för bären. För att kringgå skattelagstiftningen utvecklades det system som merparten av de thailändska bärplockarna idag arbetar inom (Wingborg 2011). Bärplockarna, som fortfarande kommer från Isan-regionen, anländer genom thailändska rekryteringsbyråer, och tas i Sverige omhand av svenska bärföretag (Hedberg 2012). Dessa aktörer har kritiserats för att ta ut höga avgifter och ibland också för att vara oseriösa och lura bärplockare. De thailändska kvinnor-

na, som förut bjöd in bärplockare på egen hand, fungerar idag främst som mellan-händer åt rekryteringsföretagen i Thailand och bärfföretagen i Sverige.

Från att ha varit en nästan helt lokal sidosysselsättning fram till 1970-talet har därmed svensk bärplockning utvecklats till att nästan helt utföras av utländsk arbetskraft (Jonsson och Uddstål 2002). Bärplockarna består idag huvudsaligen av tre olika grupper; asiatiska plockare med arbetstillstånd, plockare som reser inom EU, samt en starkt minskande grupp av ”turistplockare”, inbjudna av thailändska släktingar. Det är viktigt att skilja dessa grupper åt, eftersom de verkar inom olika regelverk, där en av de viktigaste skillnaderna är att bärplockare med arbetstillstånd under de senaste åren har fått mer reglerade arbetsförhållanden i Sverige, åtminstone på pappret men ofta även i praktiken (Hedberg 2012). Bl.a. har de rätt till ordnade boenden, mat och minimilön. Oreglerade plockare, ofta från Bulgarien eller från Ukraina via Bulgarien, reser däremot utan formella rättigheter, men kan däremot plocka bär skattefritt.

Bärplockare i Byn – translokal landsbygd

Internationell atmosfär och sociala relationer

Den svenska landsbygden påverkas således påtagligt av den thailändska närvaron, både i form av säsongsarbetskraft och av migration. När bärplockare kommer till Byn skapas en dynamik som gör att den lever upp och att den sociala atmosfären förändras. Upplevelsen bland invånarna

är att befolkningen, som i normala fall är cirka 500 invånare, fördubblas. Byn består plötsligt av mer liv och rörelse än under resten av året, vilket bidrar till en livfullare atmosfär:

”Bärplockarna är glada jämt och hejar, vilket sprider sig lite.”

”Det är mer rörelse på samhället. Nu behöver du aldrig gå ut under sommarhalvåret och inte träffa någon.”

De thailändska bärplockarna har med tiden blivit ”en del av byn”. Som motbild berättar flera om sommaren 2011, då färre bärplockare kom till Byn och om hur tomt det då kändes. Trots den temporära vistelsen har förekomsten av säsongsarbetande thailändare blivit vad många beskriver som en del av platsen, en del av dess sociala miljö och en del i upplevelsen av den som händelserik och internationell. Byn beskrivs som:

”den största utländska byn i hela Europa.”

Upplevelsen av ett mer händelserikt Byn kan dock uppfattas på olika sätt. Även om den allmänna upplevelsen är att det blir mer folk i Byn ses det inte alltid som positivt. En man, som är aktiv inom lokala räddningstjänsten, har erfarit att alltför många bärplockare leder till fler olyckor och missförstånd. Som exempel nämner han inträffade trafikolyckor, konflikter i samband med nedskräpning och thailändska bärplockares vistelser på privata tomter, samt eldsvådor och hela hus som brunnit ner. Han berättar också om hur bär-

plockare fiskat från hans privata flotte och varit så många så att hans båt sjunkit.

Utöver den gladare atmosfären, med mer folk i rörelse och mer liv i byn, berättar några av personerna om mer personliga förhållanden och vänskaper som utvecklats mellan dem och någon eller några utav bärplockarna. Detta resultat var vid första anblick förvånande, eftersom bärplockarna arbetar alla veckans dagar från tidigt på morgonen till sent på kvällen. Det visar sig emellertid att kontaktytor trots detta skapas mellan bärplockare och bybor på olika platser i Byn. Ibland relateras dessa vänskaper till de fall då bärplockare återkommit en eller flera säsonger, men i många fall tycks dessa mer personliga förhållanden på samma sätt kunna utvecklas trots begränsad tid.

Bärplockare i Sverige brukar oftast bo i nedlagda skolor eller andra anrättningar som ligger avsides. I Byn, däremot, bor de även i tomma bostadshus mitt i samhället. Det innebär att de många gånger är nära grannar med både skolan och dess invånare. En äldre man, som tidigare arbetat mycket i skogen, berättar om hur han och flera bärplockare brukar prata länge och att det är roligt trots att de inte kan förstå varandras språk. Mannen bor granne med ett av husen där flera bärplockare brukar bo, och han beskriver hur några av dem ibland kommer över för att sitta i hans vardagsrum och se på TV. Han berättar om hur de lagat och bjudit på mat, hur han har lärt sig lite thai och de, i sin tur, lite svenska och hur de brukar kalla honom för ”farfar”. Med skolans elever brukar flera av bärplockarna spela fotboll om kvällarna och några av eleverna kan dessutom lite thai.

Andra möten med bärplockare har skett då de mötts i skogen eller i samband med att bärplockarna behövt någon form av praktisk hjälp. En man i sin tur berättar hur han framförallt fått god kontakt med en av bilmekanikerna som följt med från Thailand för att reparera de bilar som används. En kvinna berättar hur hon fått god kontakt med flera av de thailändska kvinnor som följer med för att laga mat åt bärplockarna. Hon berättar hur de brukar sitta och fika och berätta för varandra om sina barn, till exempel genom att peka och visa med händerna hur långa de är.

Bärplockarna har även möjlighet att interagera mer med Byns invånare mot slutet av bärsäsongen. Då har de, enligt en informant, lite ledigt och spenderar även lite mer pengar i Byn. Det har även hänt att fester har arrangerats dit de invånare bjudits in som på olika sätt haft kontakt med och hjälpt bärplockarna under säsongen. De senaste åren har dessa tillställningar uteblivit, berättar en man. Något han menar har att göra med bärplockarnas ekonomiska situation.

Trots de många beskrivningarna av hur den sociala atmosfären påverkas beskrivs paradoxalt nog närvaron av bärplockarna inne i de centrala delarna av Byn som begränsade. Många menar att de thailändska bärplockarna mestadels ”håller sig för sig själva” och att man på grund av deras mycket långa arbetstider inte märker dem inne i byn under dagarna, utan istället ser dem ibland då de åker iväg tidigt på morgonen, för att sedan komma tillbaka sent på kvällen. En förklaring till denna motsägelsefullhet kan vara att en del av Byns invånare fått större kontakt med bärplockarna än andra, men i flera fall berättar en

och samma person både om den sociala betydelse bärplockarna innebär för Byn och hur dessa människor samtidigt har fullt upp med bärplockningen och praktiska vardagliga sysslor.

Påverkan på naturen och bärplockning

Bärplockningen har utöver sociala konsekvenser även rent materiella effekter på den lokala platsen. Precis som i övriga delar av Sverige har bärplockningen i Byn förändrats de senaste årtiondena. De intervjuade personerna, som förut plockade bär som en sidoinkomst för att dryga ut hushållets inkomst, plockar idag mest för husbehov. Samtidigt ser invånare hur den totala volymen av bär som plockas ökat dramatiskt och hur det under sommaren numera lastas långtradare fulla med bär. Några uttrycker irritation och andra oro över att ungdomar boende i Byn inte längre vill plocka bär och hellre går arbetslösa. Andra menar att ”svensken” har slutat vara i skogen, samtidigt som man kräver rätten att få vara i den för rekreation.

Många av de intervjuade invånarna i Byn menar att det minskade lokala intresset för bärplockning beror på förekomsten av thailändska bärplockare, bland annat genom att kilopriset på bär pressats ned. Detta är en missuppfattning, eftersom priset bestäms av bärindustrin genom bärtillgången i hela norra Europa, men bidrar likväl till upplevelsen. Flera By-invånare anser på samma sätt att det ”inte är någon idé” att plocka bär själva, eftersom thailändarna redan har varit där och ”rensat allt” oavsett bärens mognad.

Det kan synas som något av en paradox

att flera av dem som uttrycker irritation över att thailändarna plockar bär, liksom även många andra, samtidigt ser positivt på bärplockningen. De menar att det är tur att bären plockas och tas tillvara samt att de räcker till alla. Ytterligare några berättar om hur de visat sina hemliga bärstäl- len för de thailändska plockarna och försökt förklara för dem hur de bäst kan hitta bär och hur de ska veta när de är mogna. En man berättar:

”Ibland har man tänkt att de plockar alla bären men de får gärna komma.”

Ett liknande resonemang förs kring övrig påverkan på naturen. Thailändarna anklagas för att skräpa ned i naturen, och att ha en annan natursyn än lokalbefolkningen. Detta, snarare än den kommersiella användningen, leder för en del By-invånare till ett ifrågasättande av allemansrätten, vilket för närvarande utreds av Naturvårdsverket. Samtidigt överväger de positiva aspekter Byn får av bärplockning, vilket gör att man har överseende med problem och kollisioner.

Vad gäller natursyn är bärplockarnas eldning i skog och mark en fråga som liksom nedskräpning betraktas som ett problem av flera markägare. Dock gäller detta inte främst på grund av brandrisken, även om den också nämns. Istället är det kvarlämnandet av stenar man ställt i en ring på skogsbilvägar och dylikt, för att motverka eldens spridning, som tas upp som ett större problem. Traktorer och andra fordon förstörs då de under vintern kör på kvarlämnade stenringar. Även björknäver som tas från träden för att elda med upprör invånare, eftersom de menar att träden så

småningom dör av det. Markägare tillhör den grupp i Byn som står för de mest kritiska uttalandena kring bärplockarna och bärplockningens konsekvenser. Samtidigt har det funnits andra markägare som berättat om betydligt mer positiva erfarenheter av bärplockarnas närvaro. Det går därför inte att säga att markägarna som grupp skulle ha en gemensam inställning gentemot bärplockarna.

Älgjägare har på annat håll uttryckt viss irritation över bärplockare (se Nordlund 2008, 2009). Även i Byn nämndes problem med säkerhetsriskerna och bortskrämt vilt, men uppfattningen hos de flesta tycktes vara att det är jägaren som har ansvar för att inget ska gå fel. Flera av jägarna menar att bärplockarna snabbt förstår att jakt pågår och då lämnar platsen. En jägare uttryckte irritation över att flera gånger ha tvingats avbryta jakt på grund av bärplockare i närheten. Samtidigt menade han att bärplockarna med tiden blivit en del av platsen och att det viktigaste var att de inte blev utnyttjade.

Bärplockarnas närvaro i skog och mark gör således att olika materiella aspekter och praktiker påverkas, såsom lokal bärplockning, nedskräpning och störning av älgjakten. De positiva upplevelsorna av den allmänna dynamik som Byn får genom bärplockning och internationella influenser överväger dock, och de flesta är nogga med att inte beskylla bärplockarna i sig, istället söker man efter lösningar för enskilda problem. Det här exemplifieras av en By-invånare, som menar att det har ”muttrats” om hur de thailändska bärplockarna ”plockar rent”. Istället vill hon betona den viktiga dynamik bärplockarna tillför landsbygden:

”Folk måste tåla utveckling, särskilt i en sån här bygd. Det kan inte stå stilla.”

Påverkan på den regionala ekonomin?

En annan central fråga är om bärplockning påverkar den regionala ekonomin, både i Sverige och i Thailand. Bärplockningen är del av en global varukedja, och de bär som plockas i Sverige fryses in och exporteras, främst till Asien, där majoriteten blir extraherade till ett pulver som används inom skönhetsindustrin (Hedberg 2012). Enstaka lokala initiativ har tagits för att starta produktion inom Sveriges gränser, bl a i samarbete med Institutet för livsmedel och bioteknik AB (SIK), men dessa är undantag snarare än regel och många lokala initiativ har ebbat ut. Den huvudsakliga samsättningen inom bärindustrin består som nämnts av utländsk arbetskraft i form av bärplockare. Man kan därför fråga sig om bärplockning har några effekter på den regionala ekonomin.

I Byn går åsikterna isär angående den lokala ekonomiska effekten. Invånare ser en potential i förädling av bär på regional nivå och är frustrerade över att bären som plockas direkt körs någon annanstans för förädling och att planer som funnits på lokal förädling aldrig har kunnat fullföljas. Som det är idag menar många i Byn att det endast är större aktörer och de små företag som tar hit bärplockarna som tjänar pengar, inte bärplockarna eller bygden på samma sätt.

Uppfattningen hos de flesta invånarna är att bärplockarnas ekonomiska situation gör att de inte spenderar mycket pengar som kommer lokala verksamheter till gagn. Samtidigt uppfattar innehavaren till

den lokala livsmedelsbutiken att bärplockarna bidrar till en extra inkomst för verksamheten, även om den inte är nödvändig för affärens överlevnad. Kommunalrådet menar att bärplockarnas närvaro några månader om året är en stor anledning till att Byn kan erbjuda en viss nivå av samhällsservice året runt. Som exempel nämner han bensinmacken, som finns kvar tack vare den bensin bärplockarna köper. Han säger:

”Samhället hade aldrig varit i den här nivån om vi inte hade haft några bärplockare, utan dem då hade vi haft ännu sämre service.”

Invånare i Byn uttrycker oro för byns utveckling och den nedläggning av service som sker. De menar att det påverkar utflyttningen negativt, på en plats där invånarna bara blir äldre. Utifrån denna bild blir de thailändska bärplockarnas betydelse för den lokala utvecklingen speciellt påfallande.

En tidigare studie stöder detta resonemang. Studien kommer fram till att bärplockningen år 2000 bidrog till sidoinkomster åt många samhällsnäringar (Jonsson och Uddstål 2001). Man räknade också med att en relativt hög summa pengar spenderades i regioner med bärplockning, som uppgick till 12 miljoner kronor. Bärplockningen har således betydelse för den regionala ekonomin och bidrar till att stärka den nedläggningshotade samhällsservicen. Vid ökad förädling i regionen skulle dess potential till påverkan dock vara ännu större.

Maktrelationer och en ”thailändsk kultur”

Så här långt har artikeln handlat om hur global dynamik skapar en translokal landsbygd vars positiva effekter enligt lokalbefolkningen mestadels överväger problemen. Bärplockning är emellertid en mångfacetterad fråga, som ytterst baseras på ojämna globala maktförhållanden. Thailändska bärplockare kommer från en fattig jordbruksregion i Thailand, Isan, för att utföra ett arbete som den inhemska befolkningen inte vill göra.

Detta gör att förhållandet i Byn mellan lokalbefolkningen och bärplockarna också präglas av ojämna maktrelationer, något som också begränsar de sociala relationer som växer fram. De långa arbetsdagarna och bärplockarnas ekonomiska situation gör att de inte kan delta i det lokala samhället på samma sätt som om de hade mer ledig tid och mer pengar att röra sig med på plats i Byn. De flesta By-invånarna är medvetna om att de personer som kommer till Sverige från Thailand för att plocka bär är mycket fattiga. Att de kan komma till Byn och tjäna pengar på bärplockningen är något som upplevs som positivt. Samtidigt finns en stark oro över att bärplockarna utnyttjas av människor som vill tjäna pengar på deras slit och utsatta situation. ”Det är ren slavhandel” uttryckte en man det. Många gånger hänvisar invånare till vad de kunnat ta del av i massmedias rapportering om lurade och skuldsatta thailändare, som kommit till Sverige i hopp om ett bättre liv.

Samtidigt verkar bärplockarnas hårda levnadsvillkor delvis glömmas bort i irri-

tationen som finns hos de lokala invånarna över bärplockarna. Ett exempel är nedskräpningen, som många gånger förklaras med hur bärplockarna har en annan kultur och natursyn. Mer sällan relateras frågan om nedskräpning till bärplockarnas situation och levnadsvillkor, som gör att deras förhållande till skogen och bärplockningen är annorlunda än för de lokala invånarna på platsen.

På samma sätt beskrivs bärplockarna utifrån vad som uppfattas vara en annorlunda thailändsk kultur och uppfattningar kring hur ”thailändare är”. Emellanåt relateras bilden av bärplockarna till de upplevelser personerna i Byn har till Thailand, dit flera av respondenterna rest på semester upprepade gånger. En utbredd åsikt tycks därför vara att det är tur att det är just thailändare som kommer till deras trakter, istället för andra nationaliteter. De thailändska bärplockarna upplevs som ”fina, ärliga och trevliga” människor, alltid ”vänliga och glada”, trots att de arbetar under förhållanden som ”ingen svensk” varken skulle klara av eller gå med på. Man kan på detta sätt tänka sig att de positiva attityderna till bärplockare som finns i Byn är påverkade av att de kommer från just Thailand. De thailändska bärplockarna beskrivs även som ”arbetsamma” och ”flitiga”, något flera menar skiljer bärplockarna från dem själva och som de samtidigt tycks imponerade utav:

”Skulle alla arbeta som thailändarna så skulle det inte finnas någon arbetslöshet i Sverige.”

”Man ser de här människorna, de har det fattigt, men de är så glada för det lilla de har och att de får jobba. Så som vi kanske också borde vara, men vi vill inte göra vad som helst. Det ska vara bra betalt och lättamt. Den inställningen har inte dem.”

En av de intervjuade personerna uttrycker också åsikter som kan betraktas som rasistiska, bland annat genom att framhålla att thailändare är extra lämpade för att plocka bär, då de har en ”grundmuskulatur” som passar för att stå nedböjd under lång tid. Detta uttalande skiljer sig väsentligt gentemot den attityd som generellt verkar finnas i Byn.

De olika åsikterna belyser dock hur egenskaper åläggs thailändarna som grupp, som tillskrivs dem på grund av deras nationalitet och kultur snarare än deras ekonomiskt utsatta position i Thailand i jämförelse med Sverige. Bärplockare verkar under skilda ekonomiska ramar, och trots den medvetenhet som finns hos Byinvånarna om detta på ett generellt plan, tenderar man att glömma bort det när det kommer till konkreta frågor som rör allt från nedskräpning till thailändares personliga egenskaper.

Slutsatser

Den här artikeln har handlat om hur bärplockning skapar en dynamisk, ”translokal landsbygd”, genom att undersöka attityder hos lokalbefolkningen i Byn i norra Sverige inland. Byn representerar en ort i glesbygd som drabbats av hög utflyttning och har en minskande och åldrande befolkning. Den internationella närvaron och det per-

sonliga mötet mellan By-Invånare och Bärplockare har skapat en global atmosfär i Byn, som för invånarna överväger de eventuella störningsmoment som åstadkoms av bärplockare i form av nedskräpning och upplockade bär. Det finns vidare en medvetenhet om att bärplockarnas närvaro under sommaren bidrar till ökad samhällsservice året runt, även om en mer gynnsam regionalekonomisk situation skulle skapas om bären i högre grad förädlades i Sverige. Dessa lokala effekter av bärplockning i Sverige är röster som sällan hörs i debatten om bärplockning. För den regionala ekonomin i Sveriges glesbygd skulle således en stimulans av bärindustrin vara gynnsam. Man kan även tänka sig att export av en förädlad produkt, exempelvis blåbärs-extrakt, istället för av råvaran skulle innebära att lägre volymer plockades i Sverige, eftersom det är den nuvarande produktionskedjan, bla i asiatiska länder, som efterfrågar massvolym. En mer småskalig och lokalt förankrad produktionsprocess skulle innebära potential för ökade inkomster på svensk landsbygd, samt även ändrade förutsättningar för bärplockare.

I debatten om bärplockare är det viktigt att komma ihåg att säsongsarbetskraft i samband med bärplockning är en transnationell process, med lokala effekter även i sändarlandet. Exploatering av bärplockare har tidigare betonats, och man har beskrivit hur bärplockarna har återvänt skuldsatta till sina hemländer (Wingborg 2011; Woolfson *et al.* 2011). Forskningsresultat visar emellertid att denna bild är långt ifrån heltäckande. Bärplockning har i många fall bidragit till att stimulera den lokala ekonomin i Thailand, eller åtminstone enskilda familjer, och bidrar till ett skydd mot ut-

sattthet i en region som är starkt drabbad av torka (Kamoltip-Källström 2011; Hedberg 2012). Inom ramen för denna artikel har vi inte haft möjlighet att fördjupa detta resonemang vidare, men vi har ändå en medvetenhet om att bärplockningens effekter är mångfacetterade och translokala, dvs de sker samtidigt både här (i Byn) och där (i Thailand). Translokal landsbygd skapas således både i Sverige och Thailand.

När detta är sagt vill vi med den här artikeln samtidigt betona att bärplockning sker inom ramen för en global varukedja, som präglas av global ojämlikhet och maktförhållanden. Bärplockningen bidrar till en födkrok för ett fåtal större aktörer inom bärbranschen (Hedberg 2012) samtidigt som bärplockare arbetar under arbetsförhållanden som svenska arbetstagare inte skulle godkänna. Detta möjliggörs av den ekonomiska ojämlikhet som finns mellan olika länder i världen, såsom Sverige och Thailand. De lokala sociala relationer och interaktioner som uppkommer i samband med bärplockningen påverkas av dessa globala maktförhållanden. I Byn kunde dessa ojämna maktpositioner utläsas inte bara genom den lokala arbetsdelningen, vem som plockar bär, vem som kan välja att inte göra det och under vilka villkor, men även genom uttalanden om hur thailändare är som grupp. Det är slående hur de flöden och mobiliteter som skapar translokal landsbygd i både Sverige och Thailand är präglade av dessa globala maktstrukturer. Medan By-Invånaren åker på semester i Thailand, åker risbonden från Isan till Sverige för att plocka bär. De lokala konsekvenserna av bärplockningen är således exempel på hur platser skapas i vad som brukar betecknas som ”perifera” om-

råden i både Nord och Syd, samtidigt som den translokala landsbygden är betingad av globala maktrelationer.

Referenser

- Bell, M. M. and G. Osti (2010). "Mobilities and Ruralities: An Introduction." *Sociologia Ruralis* 50(3): 199–204.
- Faist, T. (2000). "Transnationalization in international migration: implications for the study of citizenship and culture." *Ethnic and Racial Studies* 23(2): 189–222.
- Fuentes- Monti, A. (2012). *Transnationell mobilitet och rural överlevnadsstrategi: Bärplockningens lokala konsekvenser i norra Sverige*. Department of Human Geography. Stockholm, Stockholm University.
- Glesbygdsverket (2008). *Sveriges gles- och landsbygder*. Glesbygdsverket. Östersund: 1–160.
- Hedberg, C. (2010). 'Every soul is needed'. Processes of immigration and demographic consequences to Swedish rural areas. Stockholm Research Reports in Demography. Stockholm, Stockholm University Demography Unit.
- Hedberg, C. (2012). 'Grapes of wrath'? Labour mobilities and translocal effects within the global value chain of the berry industry. International Labour Process Conference. Stockholm.
- Hedberg, C. and R. M. d. Carmo (2012). 'Translocal ruralism': Mobility and connectivity in European rural spaces, Springer.
- Hedberg, C., G. Forsberg, *et al.* (2012). When the world goes rural: transnational potentials of international migration in rural Swedish labour markets. 'Translocal ruralism': Mobility and connectivity in European rural spaces. C. Hedberg and R. M. d. Carmo, Springer.
- Hedberg, C. and K. Haandrikman (2011). International migration: changing the Swedish countryside? The AAG Annual conference. Seattle.
- Jonsson, L. and R. Uddstål (2002). En beskrivning av den svenska skogsbranschen. Umeå, Sveriges lantbruksuniv.
- Kamoltip-Källstrom, J. (2011). *Transnational seasonal migration and development: Lives of Thai berry pickers returnees from Sweden*. Faculty of Political Science. Bangkok, Chulalongkorn University.
- Levitt, P. and N. Glick Schiller (2004). "Conceptualizing simultaneity: A transnational social field perspective on society." *International Migration Review* 38(3): 1002–1039.
- Massey, D. (1993). "Spatial Divisions of Labor." *Progress in Human Geography* 17(1): 71–72.
- Massey, D. B. (2005). *For space*. London, SAGE.
- Webster, N. and K. Haandrikman (2012). Thai women in rural Sweden: Victims or participants? The AAG Annual conference. New York.
- Wingborg, M. (2011). *Mors lilla Olle. Så exploateras asiatiska bärplockare i de svenska skogarna*. Swedwatch rapport, Peace and Love Foundation, Svenska kyrkan, Swedwatch: 47.
- SCB (2012). *Statistiska Centralbyrån. Statistik tillgänglig på www.scb.se*
- Woolfson, C., C. Thörnqvist, *et al.* (2011). *Forced Labour in Sweden? The case of migrant berry pickers*, Council of Baltic Sea States: 20.

Charlotta Hedberg, Fil.dr i kulturgeografi, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet.

E-post: charlotta.hedberg@humangeo.su.se

Andrea Fuentes Monti, student Multidisciplinary Master's Programme in Demography Sociologiska institutionen, Stockholms universitet.

E-post: anfu9389@student.su.se